EXIT KAZERNES EDE

DEEL 1

METAMORFOSE VAN DE VOORMALIGE ELIAS BEECKMAN- EN SIMON STEVINKAZERNE

Luitenant-kolonel b.d. R.H. Rijntalder
Fotografie: kap b.d. A.J.J. Buitendam

De Elias Beeckmankazerne en de Simon Stevinkazerne, welke verbindelaar heeft daar gedurende zijn loopbaan, tijdens een functievervulling, een cursus, een oefening of anderszins, niet voor een korte - of langere periode verbleven. Schrijver dezes heeft zijn binding met de beide kazernes al eens beschreven in het artikel 'Afscheid Elias Beeckman- en Simon Stevinkazerne', gepubliceerd in de uitgave 2011/1 van Intercom. ➔

In 2003 werd door defensie bekend gesteld, dat in het kader van de bezuinigingsoperaties, de kazernes in Ede gesloten zouden gaan worden. De sluiting van de Maurits- en Bergansiuskazerne op het complex Ede-West was al min of meer voorzien, de aankondiging van het afstoten van de beide kazernes op het complex Ede-Oost kwam voor alle betrokkenen als donderslag bij heldere hemel. De bedoeling was om uiterlijk in 2007 alle militaire activiteiten van de Edese kazernes verplaatst te hebben naar andere locaties van defensie en de gebouwen en terreinen over te dragen aan de gemeente Ede. In 2006, het jaar waarin het garnizoen Ede tevens haar 100-jarig bestaan vierde, werd met een grootscheeps defilé afscheid genomen van het garnizoen Ede. Het duurde echter nog tot eind 2010 voordat de uitvoering van de beleidsvoornemens uit 2003 volledig was afgerond en de gebouwen en terreinen op 16 december 2010 officieel door defensie werden overgedragen aan de gemeente Ede.

Voor de beschikbaar gekomen ruim 100 hectare grond was door de gemeente Ede inmiddels een ambitieus ontwikkelingsplan uitgewerkt onder de naam Veluwse Poort. Het plan Veluwse Poort omvat naast de vrijgekomen kazerneterreinen ook de herontwikkeling van het beschikbaar gekomen terrein van de voormalige ENKA-fabrieken, gelegen in Ede-Zuid en grenzend aan de spoorverbinding Utrecht-Arnhem. Het plan behelst onder meer een herontwikkeling van de kazerneterreinen tot een nieuwe bijzondere woonwijk met uiteindelijk een bestand van ruim 1800 nieuwbouwwoningen. In het gebied van de afgestoten kazernes zijn in totaal 23 monumentale en karakteristieke panden die behouden blijven en worden ingepast in de herontwikkeling van de kazerneterreinen.

Ook de aanleg van een rondweg voor de ontsluiting van het nieuw te ontwikkelen gebied maakt deel uit van het plan.

In dit artikel beperk ik mij voornamelijk tot de ontwikkelingen op de Elias Beeckman- en de Simon Stevinkazerne, kazernes die een grote en langdurige rol hebben vervuld in de historie van de Verbindingsdienst. In een volgend artikel zal ik nader ingaan op de ontwikkelingen op de terreinen van de voormalige Maurits- en Bergansiuskazerne. In deze kazernes was gedurende haar bestaansperiode 106 Verbindingsbataljon gelegerd.

Tijdelijk beheer

De periode van tijdelijk beheer is de fase na de overdracht van de terreinen aan de gemeente Ede tot aan de gefaseerde ontwikke-

ling van het gebied. De economische- en financiële crisis was aanleiding de realisering van de ambitieuze plannen bij te stellen. Waardevermindering van de bouwgrond, stagnerende woningbouw en teruglopende belangstelling voor investeringen in hergebruik van rijksmonumenten waren redenen voor aanpassing van de plannen en een aanzienlijke vertraging in het tijdschema voor de realisering. De gemeente besloot langdurige leegstand van gebouwen te bestrijden door (delen van) gebouwen op commerciële basis te verhuren. Een inventarisatie moest duidelijk maken welke gebouwen in het kader van het behoud van cultureel militair erfgoed gespaard moesten worden voor de slopershamer. Tengevolge van de vertraging in de uitvoering van de plannen werd een extra impuls gegeven aan de tijdelijke verhuur van de daarvoor in aanmerking komende panden.

Een beheerorganisatie onder leiding van het Rijksvastgoed- en Ontwikkelingsbedrijf (RVOB) werd belast met de verantwoordelijkheid voor het tijdelijk beheer van de kazerneterreinen. Majoor (b.d.) Rob Vollaard, tot de datum van overdracht de laatste commandant van de Lokale Facilitair Dienst (LFD) van de militaire ➔

“Voormalige kazerne thans Poolse enclave voor flexarbeiders.”

Tijdelijke bewoners Elias Beeckmankzazerne

De sfeer van de officiersmess is goed bewaard gebleven

complexen, kwam in dienst bij voornoemde beheerorganisatie. Zijn kennis van gebouwen, terreinen en allerlei bijzonderheden de kazernes betreffende kwam uiteraard zeer goed van pas bij het beheer en tijdelijk verhuur van de beschikbare accommodaties. Voor gebouwen die op enig moment (nog) niet verhuurd zijn zet het Rijksvastgoed- en Ontwikkelingsbedrijf antikraakbewoning in. Dit om verloedering, kraken en vandalisme te voorkomen. Dit tijdelijk gebruik van de daarvoor in aanmerking komende gebouwen wordt gecoördineerd door de organisatie De Vastgoedbeschermer. Dit is een erkende en ervaren organisatie die tijdelijk leegstaand onroerend goed beheert.
Inmiddels is gedurende de afgelopen jaren een aanvang gemaakt met de sloop van die gebouwen die geen vervolgbestemming hebben gekregen in de bestemmingsplannen en waar geen monumentenbestemming op rust. De sloop van gebouwen, het kappen van bospercelen en het dichttimmeren van gebouwen met een latere herbestemming zorgen voor een desolate sfeer op de kazernecomplexen.

Tijdelijke bewoners Elias Beeckmankazerne

Op het informatiebord bij de vroegere centrale ingang van beide kazernes is een overzicht opgenomen van bedrijven, organisaties en instellingen die een tijdelijke huisvesting hebben gevonden in de Elias Beeckmankazerne. Het grootste deel van deze huisvesting is tot stand gekomen via De Vastgoedbeschermer, waarbij is bepaald dat in verband met de voortgang van de realisatie van project Veluwse Poort de gebruikstermijn uiterlijk eind 2015 wordt beëindigd. Een aantal instellingen heeft een plek gevonden in het vroegere stafgebouw (gebouw 3) van de voormalige Elias Beeckmankazerne. Een van de gebruikers is de buitenschoolse opvang BSO pretpalet. Deze instelling richt zich in het bijzonder op de opvang en begeleiding van kwetsbare kinderen tussen 4 en 16 jaar uit het speciaal onderwijs met psychische gedragsproblemen, autisme, ADHD en ontwikkelingsproblematiek. In gebouw 3 treffen we ook het onderkomen van Kiddock kindertherapie aan. Onder leiding van psycholoog Cathalijne Wijnberg vindt hier integratieve kinder– en jeugdtherapie plaats. Bij integratieve therapie staat de benaderingswijze van het unieke kind centraal. Ook ouderbegeleiding, waarbij in het bijzonder gekeken wordt naar de omgang van ouders met hun kind met een probleem is een activiteit van Kiddock.

Een heel ander gebruik in gebouw 3 zijn de activiteiten van het Ateljee. Onder leiding van docente/kunstenares Sietske Dusseljee worden hier teken-, schilder- en boetseerlessen en workshops verzorgd. Intuïtief Kunstzinnig Werken is een bijzonder element in het veelzijdig programma van het Ateljee. Door middel van kunstuitingen wordt hierbij de innerlijke belevingswereld verkend en naar buiten gebracht. Op het gebied van verslavingszorg zijn Intervention Nederland en Tools for Change instellingen die ook een plaats hebben gevonden in het voormalig stafgebouw. Ook in de vroegere legeringsgebouwen zijn tijdelijke gebruikers

ondergebracht. Zo is in gebouw 11 een dependance ondergebracht van de zorginstelling 's Heeren-Loo. Onder de naam Pharos is hier een afdeling voor crisisopvang en observatie voor mensen met een licht verstandelijke beperking gevestigd. In gebouw 11 treffen we ook de vestiging van een online postorderbedrijfje voor sieraden en edelstenen onder de benaming Pandora 1&2.

Gebouw 2, waar in het verleden de kantines voor officieren, onderofficieren en manschappen waren geconcentreerd, is volledig in gebruik bij de evenementenorganisatie PAXX. Wie nog op het netvlies heeft hoe de diverse kantines tot 2011 tijdens het militair gebruik er uitzagen kan thans zijn ogen niet geloven. Een ongelooflijke metamorfose heeft het complex veranderd in een professioneel party- en vergadercentrum dat zich kan meten met elke andere instelling op dit terrein in Nederland. Als u eens nader kennis wilt maken met deze prachtige accommodatie voor feesten en partijen is een bezoek aan de website www.paxxede.nl zeker de moeite waard.

Ook het voormalige keuken/eetzalencomplex (gebouw 16) is in gebruik als evenementencentrum. In dit complex is na een ingrijpende renovatie een prachtig zalencentrum voor feesten en partijen gerealiseerd. Hayat Event Centre biedt in deze fraaie ambiance de gelegenheid voor bruiloften, bedrijfsfeesten, congressen en recepties. Ook hier verdient het aanbeveling op de website www.hayateventcentre.nl via de foto-impressie kennis te nemen van de metamorfose van het vroegere keuken/eetzaalcomplex.

In gebouw 17, de vroegere sportzaal van de Beeckmankazerne treffen we onder de benaming Fantasy4Kids een zeer goed geoutilleerd indoor speelparadijs aan voor kinderen in de leeftijdscategorie tot 12 jaar. De gebouwen 7, 8 en 9 waren het vroegere domein van de diverse hobbysatie. In deze gebouwen zijn diverse kleine ondernemingen gehuisvest. Zo treffen we in gebouw 9 een jong dynamische internetonderneming aan die zich bezig houdt met unieke online concepten in een wereld waar online en offline verkoop samenkomen. Het Libosan massage- en opleidingsinstituut is gevestigd in gebouw 19, het vroegere administratiegebouw gelegen achter het voormalig keuken/eetzalen complex.

Ook de studio van de Verbeeldme Fotografie heeft een plaats gevonden binnen het complex van de voormalige Elias Beeckmankazerne.

Tijdelijke bewoners Simon Stevinkkazerne

Tijdelijke bewoners Simon Stevinkazerne

Het voormalige hotel (gebouw 78) en de vroegere onderofficierskantine (gebouw 77) zijn geheel in gebruik voor buitenlandse, voornamelijk Poolse flexarbeiders. Vele borden met Poolse teksten en een parkeerterrein (de vroegere appelplaats) geven het beeld van een Poolse enclave op Nederlands grondgebied. Gebouw 82, bij de oudere generatie lezers nog wel bekend als het tandartsgebouw, is afgebroken en de vrijgekomen ruimte doet thans dienst als volleybalveldje voor de Poolse bewoners van de kazerne. Van een geheel andere orde is de tijdelijke huisvesting van het verzorgings- en verpleeghuis De Klinkenberg op het ➔

Toen & Nu

Toen

&

Nu

Toen

&

Nu

De auteur stelt zich de oude situatie voor.

gedeelte van het terrein waar vroeger gebouw 51 stond en waarin de toenmalige Eltro-school van het Verbindingsdienst Opleidingscentrum was ondergebracht. In een rap tempo is hier in 2012 een imposant complex verrezen als tijdelijke opvang voor de bewoners van het verouderde complex aan de Van Heutszlaan. Vooruitlopend op renovatie of nieuwbouw voor het verzorgings- en verpleeghuis is contractueel met de gemeente Ede overeengekomen dat voor een periode van vijf jaar een tijdelijke accommodatie mocht worden gebouwd op het terrein van de voormalige Stevinkazerne. Ondanks het tijdelijk karakter is de zorginstelling Vilente erin geslaagd een professioneel gebouw en voor de bewoners aantrekkelijke woonomgeving te creëren. Van de vroegere legeringgebouwen A, B en C, ook wel bekend onder de nummers 68, 69 en 70, is gebouw 68 al afgebroken en zijn de twee nog aanwezige legeringgebouwen in gebruik als Paintball Centrum onder de naam De Unit. Tot slot heeft in de omgeving van de voormalige hindernisbaan, grenzend aan de Ginkelse heide, een hondentrainigscentrum haar oefenlokatie gevonden.

Sloop gebouwen Simon Stevinkazerne

In de afgelopen jaren zijn in de beide kazernes een groot aantal gebouwen waar geen herbestemming voor is vastgesteld al gesloopt. In het bijzonder in de Simon Stevinkazerne zijn gelet op het toekomstig bestemmingsplan al veel gebouwen onder de slopershamer gevallen. Zo zijn de gebouwen van de vroegere Eltro-school (gebouw 51), de Transmissieschool (gebouw 53) en het gebouw (98) van de School Militaire Inlichtingendienst (SMID) al van de aardbodem verdwenen.

Ook de garage- en magazijngebouwen (90, 91 en 92) evenals de sportzaal (gebouw 65) zijn al verdwenen. Gebouw 88, het vroegere legerings- en kantorengebouw, waar gedurende een aantal jaren ook de Centrale Meldkamer was ondergebracht en het gebouw dat jarenlang het domein was van de School voor Reserve-Officieren (SROV) is sinds begin van dit jaar ook verdwenen. Hoewel de drie legeringsgebouwen (68, 69 en 70) van de Stevinkazerne een beeldbepalend karakter hebben en nog onder militaire architectuur zijn gebouwd is het niet de verwachting dat één of beide resterende gebouwen voor het nageslacht bewaard zullen

blijven. De verwachting is dat na beëindiging van het tijdelijk gebruik de nog aanwezige gebouwen (legeringsgebouw 69 en 70, het kantinecomplex en het hotel) snel zullen verdwijnen.
Weinig tot niets zal ons dan nog herinneren aan de vroegere Simon Stevinkazerne.

Sloop gebouwen Elias Beeckmankazerne

Op de Elias Beeckmankazerne blijven de meeste van de oorspronkelijke gebouwen van de in 1939 in gebruik genomen kazerne behouden. De eerder genoemde tijdelijke gebruikers zijn veelal in deze gebouwen of een deel daarvan onder- ➔

Sloop gebouwen Elias Beeckmankazerne

Hergebruik rijksmonumenten

Residentie Elias Beekmankazerne

“Binnen het totale bestand aan gebouwen op de terreinen van de afgestoten kazernes worden 23 gebouwen met een monumentale of karakteristieke status behouden. ”

gebracht. Gesloopt zijn inmiddels het vroegere AMO-gebouw (37), de munitiebunker (33) en de later gebouwde bureel/legeringsgebouwen 20 en 21.

De sloop van de garage- en magazijngebouwen is in april 2014 afgerond. De sloop van deze gebouwen had vertraging opgelopen omdat bij de aanvang van de sloopwerkzaamheden de aanwezigheid van asbest werd geconstateerd. Ook gebouw 32, waar in het verleden het museum Verbindingsdienst was ondergebracht is in deze sloopfase definitief verdwenen. Met het verdwijnen van gebouw 32 verdwijnt de facto de laatste tastbare herinnering aan het Museum Verbindingsdienst in Ede. Gelukkig is de herinrichting van het Museum Verbindingsdienst op de Bernhardkazerne in Amersfoort in een vergevorderd stadium en kunnen we uitkijken naar een feestelijke heropening van een veelbelovende expositie van onze geschiedenis. Op de plattegrond van beide kazernes (status voorjaar 2014) treft u een overzicht aan van al gesloopte, nog te slopen en te handhaven gebouwen.

Residentie Elias Beeckmankazerne

Voor het monumentale Beeckmancomplex onderzoekt een consortium van Livita en Noordersluis Bouwgroep momenteel de haalbaarheid om een luxe seniorenresidentie op deze locatie te realiseren. Het concept hierbij is: mooi wonen in een prachtige groene omgeving met adequate en kwalitatief hoogwaardige zorg voor de bewoners die dat nodig hebben. Op 5 september 2013 tekende wethouder Evert van Milligen namens de gemeente Ede met bovengenoemde partijen een intentieovereenkomst voor de

Hergebruik rijksmonumenten

Nieuwbouw woningen

MGD-gebouw Eikenlaan

ontwikkeling van 150 huurappartementen gericht op ouderen. Het plan behelst de ontwikkeling van het zogenaamde Luxior concept. Dit concept bestaat uit luxe comfortabele huurwoningen in een vijfsterren ambiance. Bovendien kent het concept een exclusieve service en vele extra voorzieningen. De plannen voor dit ambitieuze project worden uitgewerkt in samenwerking met de zorgaanbieder Lelie Zorggroep.

Na de ontwerpfase en alle procedurele zaken waaronder het vergunningentraject is de feitelijke realisatie voorzien vanaf 1 januari 2016. Het lijkt mij niet ondenkbaar dat in de toekomst een aantal oudgedienden van defensie een deel van hun postactieve levensfase zullen beleven in de Residentie Elias Beeckman.

Nieuwbouw woningen

Een groot deel van de beschikbare terreinen is bestemd voor de realisering van een nieuwe woonwijk. Woningen in zowel het huur- als koopsegment, sociale woningbouw evenals verkoop van grondkavels voor eigen woningbouw maken deel uit van het omvangrijke project. Op het terrein van de voormalige Mauritskazerne worden de eerste 28 geprojecteerde moderne nieuwbouwwoningen al te koop aangeboden. De karakteristieke architectuur van de woningen vormt een knipoog naar het militaire verleden van het gebied. De woningen worden standaard voorzien van zonnepanelen. Het deelproject heeft met de benaming Het 11e Regiment een permanente verbinding met de militaire historie van Ede gekregen. In 1906 kwamen de eerste militairen naar Ede. Het waren militairen van het 11e Regiment Infanterie, die afkomstig waren uit Bergen op Zoom en Utrecht.

De komst van het 11e Regiment betekende het begin van een eeuw militaire historie in Ede. In april van dit jaar is de verkoop gestart van een aantal vrije bouwkavels op het terrein van de voormalig Elias Beeckmankazere. Deze kavels met oppervlakten van ca. 300 tot 750 vierkante meter bieden uitstekende mogelijkheden voor het bouwen van (half-) vrijstaande woningen. Het terrein van de voormalige Simon Stevinkazerne is voorbestemd voor het segment duurdere koopwoningen in de vrije sector.

Monumentale en karakteristieke gebouwen

Binnen het totale bestand aan gebouwen op de terreinen van de afgestoten kazernes worden 23 gebouwen met een monumentale of karakteristieke status behouden. Het betreft 15 rijksmonumenten, drie gemeentelijke monumenten en vijf karakteristieke panden. Deze gebouwen blijven in principe behouden en worden ingepast in de herontwikkeling van de kazerneterreinen.Een aantal van deze panden betreft de monumentale panden op het terrein van het voormalig complex Ede-West onder de benamingen: Mauritskazerne, Johan Willem Friso kazerne, Bergansiuskazerne, Arthur Koolkazerne en Van Essenkazerne. In het vervolgartikel over de metamorfose van het voormalige complex Ede-West kom ik terug op de toekomstige status van deze panden. Op de Simon Stevinkazerne zullen op termijn alle gebouwen verdwijnen. ➔

Op het terrein van deze kazerne zijn geen gebouwen geselecteerd met een monumentale en/of cultuurhistorische waarde. De originele bebouwing op de Elias Beeckmankazerne blijft grotendeels in tact. Met de fraaie staf-, legerings- en kantinegebouwen blijft de structuur van de voormalige grensbataljonkazerne uit de mobilisatieperiode behouden. Met de nieuwe woon-zorgfunctie van de kazerne en de in 2010 geplaatste replicaleeuw blijft het aandenken aan de militaire historie van de Verbindingsdienst in Ede op fraaie wijze gewaarborgd.

MGD-gebouw Eikenlaan

Het pand van de Militair Geneeskundige Dienst (MGD), daterend uit 1908 en gelegen aan de Eikenlaan is altijd onlosmakelijk verbonden geweest aan het garnizoen Ede voor de geneeskundige zorg voor de daar gelegerde militairen. Ziekenrapport, inentingsprogramma's, tandheelkundige zorg, het waren zaken waarvoor zowel de dienstplichtige als de beroepsmilitair aangewezen waren op de voorzieningen in dit karakteristieke pand.

Sportzaal Elias Beeckmankazerne anno 2014

Gedurende een groot aantal jaren in de vorige eeuw was in het gebouw ook een ruime ziekenzaal ondergebracht. Na het sluiten van de kazernes in Ede was dit gebouw in 2008 een van de eerste panden die leeg kwam te staan. Pogingen om een koper of een passende herbestemming te vinden bleken de afgelopen jaren geen succes te hebben. Uiteindelijk is toch het voormalig MGD-gebouw met paviljoen en twee bijbehorende verhuurde woningen via een bedrijfsmakelaar door het Rijksvastgoed- en ontwikkelingsbedrijf verkocht aan een projectontwikkelaar. In maart 2014 heeft de notariële overdracht plaatsgevonden. In verband met door de gemeente vastgestelde beeldbepalende karakter van het pand was sloop van het gebouw niet de eerste optie waaraan gedacht werd en was instemming van de gemeenteraad voor deze optie noodzakelijk. Na ampel overleg binnen de lokale Edese politiek is aan de nieuwe eigenaar een sloopvergunning verleend en is het pand in het voorjaar van 2014 gesloopt.

Toiletaccomodatie aangepast aan doelgroep

Op de beschikbaar gekomen bouwgrond zal de komende tijd een nieuw medisch centrum verrijzen onder de naam Medische Centrum Veluwse Poort.

Samenvatting en tot besluit

Ruim drie jaar nadat de Edese kazernes door defensie zijn verlaten zijn veel panden al onder de slopershamer gevallen en wordt hard gewerkt om de beschikbare terreinen geschikt te maken voor de herbestemming in het kader van het ontwikkelingsplan Veluwse Poort. De eerste deelprojecten voor het te realiseren uitgebreide contingent woningen zijn van start gegaan.

Voor de Elias Beeckmankazerne wordt de haalbaarheid onderzocht of de bestaande gebouwen kunnen worden benut voor het realiseren van een rijk uitgerust woon-zorgcomplex. In de overgangsfase wordt ruimschoots gebruik gemaakt voor het tijdelijk gebruik van leegstaande panden door een grote verscheidenheid aan huurders. Kortom, met inachtneming van de effecten van de economische- en financiële crisis, is de uitvoering van het plan Veluwse Poort volop in beweging.

In een vervolgartikel zal ik u nader informeren over de ontwikkelingen op het voormalig complex Ede-West. Ook hier is al een groot deel van de bebouwing gesloopt. Gelukkig blijven veel monumentale en karakteristieke panden voor het nageslacht bewaard en zal de herinnering aan de meer dan een eeuw militaire aanwezigheid in Ede niet verloren gaan.

Met dank aan kap b.d. M.A. Molenaar voor het leveren van beeldmateriaal en aan maj b.d. R. Vollaard (RVOB) voor het verstrekken van informatie.